

iScience

**АКТУАЛЬНЫЕ
ВЫЗОВЫ
СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ**

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

**Выпуск 9
Часть 1**

**Переяслав-Хмельницкий
2017**

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ: ПЕДАГОГИКА

Elnoza Ismatillayevna Abdukarimova (Jizzax, O'zbekiston)	
YOSH AVLODNI MILLIY RUHDA TARBIYALASHDA XALQ MUSIQA MEROASI QUDRATLI TARBIYA VOSITASI.....	9
Bahriiddinova D., Haydarova D. (Jizzakh, Uzbekistan)	
THE ROLE OF "COMMUNICATIVE LANGUAGE METHOD" IN LEARNING AND EDUCATING OF FOREIGN LANGUAGES.....	12
Gafurova Gulrukha Bahtiyarovna (Djizak, Uzbekistan)	
NEW INNOVATIVE TECHNOLOGY IN OUR CLASSROOMS.....	14
Hamidov O.A., G'anieva X.B., Hamidova S.B. (Jizzakh, Uzbekistan)	
ENHANCING ELECTRONIC MATERIALS FOR ENGLISH TEACHING.....	18
Inomov O., Boymatov A.A. (Jizzakh, Uzbekistan)	
THE USE OF AUTHENTIC MATERIALS IN THE CLASSROOM.....	21
Jurayeva Madina, Jurayeva Maftuna (Jizzakh, Uzbekistan)	
THE METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES.....	24
Jurayeva Maftuna, Jurayeva Madina (Jizzakh, Uzbekistan)	
THE NEW METHODS OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE.....	25
Kavilova Tamara, Muxamedov Aziz (Jizzakh, Uzbekistan)	
TRADITIONAL METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES.....	27
Kavilova Tamara, Ravshanova Tursunoy (Jizzakh, Uzbekistan)	
A FEW METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES.....	29
Kavilova Tamara, Isanova Nazira (Jizzakh, Uzbekistan)	
THE INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES.....	31
Kurbanova Dilshoda, Maxammadiyeva Dildora (Jizzakh, Uzbekistan)	
LIFE AND WORK OF ERNEST HEMINGWAY.....	33
Raxmonova Dilshoda Nusratovna (Termiz, O'zbekiston)	
MUSIQIY FANLARNI O`QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT- KOMMUNIKATIV TEXNOLOGIYALARINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	35
Safarova Dildora, Fozilov Laziz (Jizzakh, Uzbekistan)	
MODERN METHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES.....	38
Sattarova Dilfuza (Jizzax, O'zbekiston)	
BOLALAR MAKTABGACHA TA'LIMI JARAYONLARINI TASHKIL ETISH....	40
Umirov Dilshod Ziyadullayevich, Yaratov Hamid Muxtorovich (Qashqadaryo, O'zbekiston)	
JISMONIY TARBIYA MASALARINING SHARQ MUTAFAKKIRLARI ASARLARIDA YORITILISHI.....	41
Uzoqova Mohidil (Qarshi, O'zbekiston)	
BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QISH DARSLARIDA FOYDALANILADIGAN BOSHQOTIRMALAR (4-sinf O'qish darsligidagi mavzular asosida).....	44
Акбарова Феруза Адҳамовна (Фарғона, Узбекистон)	
ҲОЗИРГИ ЗАМОН ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ АМАЛИЁТИДА ОБЪЕКТ ВА СУБЪЕКТ МУАММОСИ.....	48

СЕКЦИЯ: ПЕДАГОГИКА

Elnoza Ismatillayevna Abdukarimova
(Jizzax, O'zbekiston)

YOSH AVLODNI MILLIY RUHDA TARBIYALASHDA XALQ MUSIQA MEROSI QUDRATLI TARBIYA VOSITASI

Аннотация. В статье рассматриваются особенности и влияния народного музыкального наследия.

Ключевые слова: Народное музыкальное наследие, национальная идея, идеология, образование, воспитание, общеобразовательные школы, педагогическая потребность и критерии.

Abstract. In the article it is considered particularly influential folk music heritage.

Keywords: People's musical heritage, the national idea, ideology, education, education, secondary schools, educational need and criterion.

Milliy g'oya va mafkura o'z mazmunida ma'naviy va madaniy merosimiz milliy qadriyatlarimizni mujassam etadi. Madaniy va ma'naviy meros avlod-ajdodlarimiz tomonidan yaratilib bizgacha yetib kelgan bebafo xazinadir. Undan yosh avlod tarbiyasida foydalanish, shu orqali ularni Ona Vatanga, xalqimiz tarixi, tili, madaniyati, urf-odat va an'analariga muhabbat ruhida tarbiyalash, ta'lif tizimi oldidagi o'z dolzarbligini yo'qotmaydigan vazifalardandir.

O'zbekiston mustaqil davlat sifatida yangi ma'naviy va ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot yo'lliga o'tishi sharofati bilan ta'lining milliy g'oya va mafkura hamda jahon pedagogikasining ilg'or yutyqlari asosida qayta qurish davlat siyosatining ustivor yo'nalishiga aylandi."Ushbu milliy- ma'naviy tiklanishning tarkibiy mazmunida musiqa ta'lumi-tarbiyasini milliy musiqa merosimiz ustivorligida qayta ishlab chiqish yosh avlodda musiqiy madaniyatni shakllantirish bilan birga milliy,badiiy tafakkurni tarkib toptirish uchun ham muhimdir" [2, 1].

Milliy musiqiy ta'lif va tarbiya o'z mazmunida insonparvarlik, milliy g'urur va umuminsoniy g'oyalarni mujassam etishi bilan o'sib kelayotgan yosh avlodni milliy g'oya va milliy mafkura ruhida tarbiyalashda muhim o'rinn tutadi. Milliy g'oya va mafkura o'z mazmun va mohiyatiga ko'ra eng avvalo, xalqimizning milliy qadriyatlariga tayanadi. Zero,"Milliy istiqlol mafkurasi-xalqimizning asrlar davomida shakllangan yuksak ma'naviyati,an'ana va urf odatlari, ulug' bobokalonlarimizning ulmas merordan oziqlanadi" [4, 3].

Madaniy va ma'naviy meros avlod – ajdodlarimiz tomonidan yaratilib, bizgacha yetib kelgan bebafo xazina, eng oliy qadriyatdir. Musiqa merosi esa bu xazinaning sarchashmalaridan hisoblanadi. Shu bois, pedagogika fani ta'lif nazariyasi amaliyotiga o'lkan hissa qushgan pedagog – olimlar, faylasuflar va musiqashunoslar yosh avlodga beriladigan bilimlar tizimida shaxsning ruhiy va aqliy kamolotida estetik mazmun va mohiyat kasb etuvchi san'at turlariga, xususan, musiqaga, uning tarbiyaviy ta'sirchanlik kuchiga alohida e'tibor berishgan. Estetik tarbiyaga daxldor ta'lifiy va tarbiyaviy ishlar tarkibida musiqa san'atining inson

shaxsini barkamol rivojlanishiga samarali ta'sir o'tkzishini hayotiy misollar va ilmiy tadqiqot natijalariga ko'ra asoslaganlar.

Xalq musiqa merosidan yosh avlod tarbiyasida foydalanish orqali ularda ona vatanga, xalqimiz tarixi, tili, adabiyoti, madaniyati, urf – odatlari va an'alariga mehr – muhabbat tuyg'ularini shakllantirish, ularni qadrlash, asrab – avaylash va rivojlantirishga mas'ullik hissini tarbiyalash ta'lif tizimi oldidagi o'z dolzarbligini hech qachon yo'qotmaydigan vazifalardan sanaladi.

Prezidentimiz I. Karimov o'zining "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida shunday yozadi: "Birinchi navbatda milliy madaniyatimiz, xalq ma'naviy boyligining ildizlariga e'tibor berish zarur. Bu xazina asrlar davomida misqollab to'plangan, tarixning ne – ne sinovlaridan o'tgan. Insonlarni og'ir damlarida madad bo'lgan. Bizning vazifamiz shu xazinani ko'z qorachig'idek asrash va yanada boyitishdan iboratdir" [1, 14].

Albatta, bu vazifani amalga oshirish birinchi navbatda ta'lif muassasalari zimmasiga tushadi va bu yerda faoliyat yurituvchi pedagoglardan o'z ishlariga o'ta mas'uliyat bilan yondashishni talab qiladi.

O'zbek xalq musiqa merosi namunalarini ta'lif – tarbiya mazmuniga singdirish, shu orqali yoshlarning badiiy – estetik madaniyati va ma'naviy kamolotini shakllantirish borasida e'tiborga molik ishlar amalga oshirilayotgan va bu ishlar muayyan shart – sharoitlarga bog'liq holda davom ettirilayotgan bo'lsa – da, ushbu qamrovi va ko'lami hamda tarbiyaviy – ta'sirchanlik imkoniyatlari beqiyos katta bo'lgan bebaho xazinadan yosh avlod tarbiyasida yanada samarali foydalanishning zamonaliviy talablarga mos yangicha yo'l – yo'riqlari, mezonlarini ishlab chiqish, takomillashtirish va amaliyotga tadbiq etish bugungi kunning dolzarb vazifasidir. Shu masala O'zbekiston Republikasi o'qituvchilarining 2001yil 28-29 iyunda Toshkent shahrida bo'lib utgan birinchi konferensiyasi tavsiyalarida alohida ta'kidlanadi "Boshlang'ich ta'limda "Odobnoma", "Onatili", "O'qish", "Matemateka", "Rus tili" (Ta'lif o'zbektilidan boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda "O'bek tili"), darsliklarining yangi avlodini yaratishda ular mazmuniga milliy istiqlol g'oyasini singdirish, "Tasviriy san'at", "Musiqa madaniyati", "Jismoniy tarbiya", "Mehnat ta'lifi" mashg'ulotlarini milliy istiqlol g'oyasidan kelib chian holda tashkil etish" [5, 22]

Qudratli tarbiyaviy – ta'sirchanlikka ega bo'lgan xalq musiqa merosi namunalarini ta'larning barcha bug'inlarida yoshlar tarbiyasiga tadbiq etish, xususan, ta'lif tizimining eng muhim shakllantiruvchi bo'g'ini bo'lgan umumta'lif maktablari va qolaversa, maktabgacha ta'lif muassasalarida tizimli yo'lga qo'yish, bu ishni dars va darsdan tashqari faoliyatlar uyg'unligida olib borish lozim. Bu o'rinda ta'lif va tarbiyaning muvaffaqiyatini ta'minlashda qanday omillarga tayanish o'rinci bo'ladi? Ushbu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar va kuzatuvsalarimiz umumta'lif maktablari va maktabgacha ta'lif muassasalaridagi musiqiy – estetik ta'lif va tarbiyaviy faoliyatlarini tahlili quyidagicha pedagogik talab va mezonlar asosida ish tutish maqsadga muvofiq bo'lishi to'g'risidagi xulosaga kelishimizga sabab bo'ldi:

1. Umumta'lif maktablarida o'quvchi - yoshlarni xalq musiqa merosi namunlari bilan maqsadli tanishtirish borish orqali ularda xalq musiqa ijodiga qiziqish va muhabbat tuyg'usini uyg'otish, xalq qo'shiqlarini kuylash, sevib o'rganish bilan o'zi mansub bo'lgan xalqning madaniyatiga chuqur hurmat, iftixor tuyg'ularini shakllantirish sind, sinddan tashqari va maktabdan tashqari musiqiy faoliyatlar uyg'unligida olib borilishiga e'tibor qaratish.

2. Dars va darsdan tashqari (badiiy havaskorlik to'garaklari, madaniy – ommaviy va bayram tadbirlari, konsert dasturlarini tayyorlash, ko'rik tanlovlarga tayyorgarlik va qatnashish kabilarda) faoliyatda xalq musiqa merosi namunalariga keng o'rin berish va ularni tanlashda tarbiyaviy ta'sirchanlik xususiyatlarini inobatga olish va muayyan pedagogik talab va mezonlarga amal qilish o'rinni bo'ladi. Bu o'rinda:

– xalq musiqasiga mansub kuy – qo'shiqlarni har bir sinf bo'yicha o'quv dasturi va darsliklariga kiritilgan hamda erkin repertuar tanlash imkoniyatidan kelib chiqib o'rganiladigan namunalarni o'quvchilar egallashi lozim bo'lgan bilim va malakalar mazmuniga mosligiga e'tibor berish;

– asarlarni tanlishda o'quvchilarning yoshi, musiqiy qiziqishi ijrochilik imkoniyatlarini hisobga olish;

– xalq musiqa merosiga mansub kuy – qo'shiqlar o'z mazmun va mohiyatiga ko'ra o'quvchilarni musiqiy dunyoqarashi va tafakkurini o'stirishi, pirovard natijada ularda tom ma'nodagi musiqa madaniyatini shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi;

– xalq musiqasi namunalarining hozirgi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan xalq urf – odatlari, bayramlari, marosimlari, turli mahalliy uslublarga tegishliligi, shuningdek, madaniy ma'rifiy tadbiriar, konsert dasturlariga kiritish imkoniyatlarini e'tiborga oлган holda ish tutish;

– asarlarni o'rganishda ta'llimning boshqa tarkibiy qismlarini: musiqa savodi, musiqa tarixi, musiqa asarlari tahlili, musiqiy ijobkorlikni o'zlashtirishga ijobiy ta'sir ko'rsatish xususiyatiga qaratish ham pedagog jihatdan to'g'ri yondashuv hisoblanadi.

3. Xalq musiqa merosiga mansub namunalarni ta'llim – tarbiya jarayoniga tadbiq etishda sinf dasturlariga kiritilgan va o'rganiladigan mavzular bo'yicha o'quvchilarning nazariy bilim va amaliy ijrochilik ko'nikma va malakalarini mustaxkamlash nuqtai- nazaridan yondashgan holda amalga oshirib borilishi lozim. Bunday ish tutish musiqa darslarining faoliyat turlari bo'yicha mashg'ulotlarni mazmunli hamda sifat va samaradorlik kasb etishiga olib keladi. Darsdan tashqari faoliyatda o'quvchilarning qiziqishlariga ko'ra erkin tanlov asosida o'rganilgan kuy – qo'shiqlar musiqiy ta'llimning asosiy maqsad va vazifalariga mos bo'lishi e'tiborda utilishi zarur.

4. Dars va darsdan tashqari faoliyatda o'rganiladigan namunalar o'quvchilarni xalq musiqasining an'anaviy ijrochilik, ya'ni, mumtoz va maqom asarlari, mahalliy musiqiy uslublar, ularni o'ziga xos va mushtaraklik jihatlari haqida mustaqil va qo'shimcha ma'lumotlar olishlariga imkon yaratishi lozim.

5. Xalq musiqa merosi namunalariga murojat qilganda ularni janri, ijroda cholg'ularning ishtiropi, raqs jo'rligida yoki ansambl (jamoaviy) shaklda ijro etilishi kabilalar haqidagi ma'lumotlarga o'rinn berish lozim. Chunki, bu jihatlar xalq musiqasining eng muhim xususiyatlarini aks ettiradi va o'quvchilarni umummusiqiy va musiqiy - nazariy bilim darajasini kengaytirishga xizmat qiladi.

6. Umumta'llim maktablarida faoliyat yurituvchi musiqa o'qituvchilari o'quvchilarni xalq musiqa merosiga mansub asarlar bilan tanishtirib borishda nazariy, amaliy ijrochilik, va uslubiy jihatdan muntazam ravishda o'z bilim va malakalarini muttasil oshirib borishi, ko'rgazmali va texnik vositalardan, ta'llimning ilg'or pedagogik va innovasjon texnologiyalaridan o'rinni foydalanishlari o'quvchilarda musiqa san'atiga, xususan, xalq musiqasini o'rganishga bo'lgan qiziqish va ehtiyojlarini oshib borishiga ijobiy ta'sir etadi.

shaxsini barkamol rivojlanishiga samarali ta'sir o'tkzishini hayotiy misollar va ilmiy tadqiqot natijalariga ko'ra asoslaganlar.

Xalq musiqa merosidan yosh avlod tarbiyasida foydalanish orqali ularda ona vatanga, xalqimiz tarixi, tili, adabiyoti, madaniyati, urf – odatlari va an'alariga mehr – muhabbat tuyg'ularini shakllantirish, ularni qadrlash, asrab – avaylash va rivojlantirishga mas'ullik hissini tarbiyalash ta'lif tizimi oldidagi o'z dolzarbligini hech qachon yo'qotmaydigan vazifalardan sanaladi.

Prezidentimiz I. Karimov o'zining "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch" asarida shunday yozadi: "Birinchi navbatda milliy madaniyatimiz, xalq ma'naviy boyligining ildizlariga e'tibor berish zarur. Bu xazina asrlar davomida misqollab to'plangan, tarixning ne – ne sinovlaridan o'tgan. Insonlarni og'ir damlarida madad bo'lgan. Bizning vazifamiz shu xazinani ko'z qorachig'idek asrash va yanada boyitishdan iboratdir" [1, 14].

Albatta, bu vazifani amalga oshirish birinchi navbatda ta'lif muassasalari zimmasiga tushadi va bu yerda faoliyat yurituvchi pedagoglardan o'z ishlariga o'ta mas'uliyat bilan yondashishni talab qiladi.

O'zbek xalq musiqa merosi namunalarini ta'lif – tarbiya mazmuniga singdirish, shu orqali yoshlarning badiiy – estetik madaniyati va ma'naviy kamolotini shakllantirish borasida e'tiborga molik ishlar amalga oshirilayotgan va bu ishlar muayyan shart – sharoitlarga bog'liq holda davom ettirilayotgan bo'lsa – da, ushbu qamrovi va ko'lami hamda tarbiyaviy – ta'sirchanlik imkoniyatlari beqiyos katta bo'lgan bebafo xazinadan yosh avlod tarbiyasida yanada samarali foydalanishning zamonaviy talablarga mos yangicha yo'l – yo'riqlari, mezonlarini ishlab chiqish, takomillashtirish va amaliyotga tadbiq etish bugungi kunning dolzarb vazifasidir. Shu masala O'zbekiston Republikasi o'qituvchilarining 2001yil 28-29 iyunda Toshkent shahrida bo'iib utgan birinchi konferensiyasi tavsiyalarida alohida ta'kidlanadi "Boshlang'ich ta'lifda "Odobnoma", "Onatili", "O'qish", "Matemateka", "Rus tili" (Ta'lif o'zbektilidan boshqa tillarda olib boriladigan maktablarda "O'bek tili"), darsliklarining yangi avlodini yaratishda ular mazmuniga milliy istiqlol g'oyasini singdirish, "Tasviriy san'at", "Musiqa madaniyati", "Jismoniy tarbiya", "Mehnat ta'lifi" mashg'ulotlarini milliy istiqlol g'oyasidan kelib chian holda tashkil etish" [5, 22]

Qudratli tarbiyaviy – ta'sirchanlikka ega bo'lgan xalq musiqa merosi namunalarini ta'lifning barcha bug'inlarida yoshlar tarbiyasiga tadbiq etish, xususan, ta'lif tizimining eng muhim shakllantiruvchi bo'g'ini bo'lgan umumta'lif maktablari va qolaversa, maktabgacha ta'lif muassasalarida tizimli yo'lga qo'yish, bu ishni dars va darsdan tashqari faoliyatlar uyg'unligida olib borish lozim. Bu o'rinda ta'lif va tarbiyaning muvaffaqiyatini ta'minlashda qanday omillarga tayanish o'rinni bo'ladi? Ushbu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar va kuzatuvlarimiz umumta'lif maktablari va maktabgacha ta'lif muassasalaridagi musiqiy – estetik ta'lif va tarbiyaviy faoliyatlarni tahlili quyidagicha pedagogik talab va mezonlar asosida ish tutish maqsadga muvofiq bo'lishi to'g'risidagi xulosaga kelishimizga sabab bo'ldi:

1. Umumta'lif maktablarida o'quvchi - yoshlarni xalq musiqa merosi namunlalari bilan maqsadli tanishtirish borish orqali ularda xalq musiqa ijodiga qiziqish va muhabbat tuyg'usini uyg'otish, xalq qo'shiqlarini kuylash, sevib o'rganish bilan o'zi mansub bo'lgan xalqning madaniyatiga chuqur hurmat, iftixon tuyg'ularini shakllantirish sind, sinddan tashqari va maktabdan tashqari musiqiy faoliyatlar uyg'unligida olib borilishiga e'tibor qaratish.

Xalq musiqa merosi namunalari orqali o'quvchi yoshlarning musiqiy madaniyatini shakkantirishda qayd etilgan talab va mezonlar doirasida cheklanib qolmasdan bu yo'lida doimiy ravishda izlanish, yangi – yangi usullardan, tajribalardan foydalanish asosida ish tutish musiqiy ta'lif va tarbiyani zamonaviy talablar asosida, milliy negizda takomillashtirib borishda yangi ufqlar ochadi.

Foydalilanilgan adabiyotlar:

1. I. Karimov. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent, Ma'naviyat, 2008 yil.
2. Umumta'lif maktabalarida musiqa ta'limi va tarbiyasi Konsepsiysi. – Toshkent, XTV, 1995 yil.
3. Umumiy o'rta ta'lifning musiqa fani bo'yicha davlat ta'lif standarti va o'quv dasturi. – Toshkent, Ta'lif taraqqiyoti. 1997 yil.
4. Romanova S.E. Qoraqalpoq milliy musiqiy an'analari asosida bo'lajak musiqa o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashning pedagogic asoslari. Pedagogika fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan Aftoraferat. Toshkent 2005-yil. 3-bet.
5. Xalq ta'lifi jurnali, 2001 yil, 5-son, 22-bet.

**Bahriiddinova D., Haydarova D.
(Jizzakh, Uzbekistan)**

THE ROLE OF “COMMUNICATIVE LANGUAGE METHOD” IN LEARNING AND EDUCATING OF FOREIGN LANGUAGES

Teaching foreign languages in Uzbekistan has become very important since the first days of the Independence of our country which pays much attention to the rising of education level of people and their intellectual growth.

Nowadays the English is taught in all institutions in Uzbekistan. Studying of scientific-methodological sources, analyzes of current curriculum and text-books show that the English language plays a great role for students in being a high qualified specialist. The growth of professional requirements to foreign language knowledge has been observed under the conditions of the fast developing intercultural policy hold by Uzbekistan.

The decree of the President of the Republic of Uzbekistan “On measures to further improve system of foreign languages teaching”¹ dated from 10 December in 2012 is being implemented in Tashkent region as well. Persistent works on raising awareness of the public concerning the essence and significance of the decree, ensuring its execution are being carried out.

The pedagogical science is developing and leading to increase new teaching methods and technologies. One of them is teaching through communication, teaching in intercourse, or communicative teaching. It will help to engage pupils to “social communication in conditions of multilingual environment”.

¹ I.A. Karimov, The Decree №1875 “ On measure for further enhancement of the system of teaching of FLT” № 1875, 10.12.2012

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
«Recent issues of modern science»

CERTIFICATE

confirms that

Abdukarimova Elnoza Ismatillayevna

author of the article

**«Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda xalq musiqa merosi qudratli
tarbiya vositasi»**

took part in the IX International Scientific Conference
«Recent issues of modern science»

(26-27 January 2017)

26.01.2017

The Head of the Organizing Committee: PhD
Oleg Vodyanov

iSCIENCE.UA

Pereyaslav-Khmelnitsky - Ukraine

CK1701039